

Пиштољ FN HP P-35 (3)

САДРЖАЈ

Пиштољ FN HP P-35 (3)
ПРОВЕРЕН ВРЕМЕНОМ 2

Руско оклопно возило точкаш
БУМЕРАНГ 7

Нанотехнологија у области
заштите и подмазивања оружја
НОВ И ДУГОТРАЈАН
КВАЛИТЕТ ОРУЖЈА 10

Тенковска муниција
са мултифункционалним
и програмабилним упаљачима
УНИВЕРЗАЛНЕ УБИЦЕ 12

Мултиротор као наоружана
платформа
ЛЕТЕЋИ МИТРАЉЕЗ 16

Транспортни авион А400М
ЕВРОПСКИ ТЕШКАШ 20

Тенк ПТ-76Б у наоружању ЈНА
ПЛОВЕЋИ ТЕНК 26

Уредник прилога
Мира Шведић

ПРОВЕРЕН ВРЕ

Попут свих осталих успешних конструкција оружја и Hi-Power је произвођен по лиценци или копиран широм света, задржавајући притом позитивне особине оригинала. Корак напред у унапређењу конструкције свакако је дало и цивилно тржиште, нудећи компоненте са којима се пиштољ може прилагодити појединачном кориснику.

Белгијанци нису увек били из Белгије. „Јефтине улазнице“ у свет HP-а долазе из нашег најближег суседства. Инжењери мађарске фабрике оружја FÉG, предвођени Јожефом Каменицким, 1971. просто су клонирали HP и свом пиштољу дали ознаку P9. Продаван је на тржиштима широм света, под жигом оригиналног произвођача, као на пример „маузер“ („Mauser“) SA-80, или је послужио као основа за „кастомизовни“ пиштољ „Charles Daly HP“.

Купцима је понуђен и модел P9C, са подесивим задњим нишаном, а од 1975. и модел FP9, који је на горњој страни навлаке имао вентилирајућу шину. Убрзо

се појавио и модел P9M, са измењеном формом задржача навлаке и хромираном цеви, као и спортски модел P9L, израђен по узору на белгијски HP „Competition“. За разлику од узора, са пиштоља P9L избачена је папучица за имобилисање система за окидање ако оквир није у усаднику, браник обараче је имао угласту форму, редизајнирани су и мамуза ударача и реп усадника. Интересантно је да је FÉG-ов клон пиштоља HP почетком деведесетих година код нас продавало трговачко предузеће „Универзал“. Ако је веровати причама власника, пиштољи су били солидног квалитета, али је често долазило до ломљења ударне игле.

Лицензни модели

Главни директорат војне индустрије Аргентине (DGFМ) купио је од FN-а 1968. лиценцу за HP. Његова производња почела је наредне године у FMAP „DM” у граду Розарију. Лицензни уговор дозвољавао је Аргентини да извози HP, тако да га је било и у другим латиноамеричким државама – Уругвају, Ел Салвадору, Хондурасу и Боливији. Крајем седамдесетих година аргентински пиштољи HP иновирани су по узору на белгијски образац из 1972. године.

Када је 1988. године истекла лиценца, производњу, у суштини само благо редижајнираних HP Mk.II под ознаком М-90, наставила је фабрика FM из града Фрај Луис Белтрана. Измењена је форма предњег дела навлаке, тако да подсећа на ону са „колта” М-1911. Задњи део навлаке добио је крупније зарезе, горња површина навлаке обрађена је тако да се спречи одсјај и олакша нишањење, постављени су нишани са три беле тачке. Други модел, „Detective”, само је компакт варијанта М-90, са скраћеном навлаком

и цеви на 9,4 центиметра. Његова вођица са две повратне опруге имала је пуну дужину, па је са предње стране навлаке, испод вођице цеви, направљен отвор за њен пролазак.

Уследио је модел М-95, који се вратио узору и приближан је данашњем FN-овом Mk.III. Најсвежији модели који се нуде купцима су унапређени М-95 под ознакама М-02AR (9 mm Parabellum) и М-03AR (.40 Smith & Wesson), те њихове компакт варијанте.

Израелска компанија „KSN Industries Ltd” из града Кфар Саба од фабрике FN купила је лиценцу за HP и 1969. започела производњу пиштоља „Kareen” Mk.I за потребне „цахала”. Наводно, овај пиштољ има ојачану конструкцију да би могао да се избори са муницијом за аутомате „узи”. Временом, округли ударач замењен је ударачем са мамузом, а прстен интегрисане вођице цеви продужен како би се уста цеви заштитила од механичких оштећења.

Модел „Kareen” Mk.II настао је на основу консултација које су инжењери

МЕНОМ

Бугарска компанија „Arcus” тржишту је понудила интересантну варијацију на тему HP-а под називом „Arcus 94”, а нешто касније и компакт варијанту „Arcus 94 C” (цев и навлака краћи за око два центиметра). Пиштољ понавља конструкцију узора, али са разликама у спољном изгледу: са масивном навлаком оштрих ивица, увећаном полугицом кочнице, савременим нишанима и угластим браником обараче, док корице прате линију оригиналних. Као што се и могло очекивати, пиштољ је задржао поузданост оригинала, мада финиш и квалитет нису на нивоу оних израђених у фабрици FN.

ПОПУЛАРНОСТ

Међу војним пиштољима HP је био популаран као „калашњиков” међу јуришним пушкама. О томе сведочи и бројка од око 1,8 милиона произведених примерака, која расте из дана у дан.

Пиштољ северног суседа: мађарски FÉG FP9 из 1975, са вентилирајућом шином на горњој страни навлаке

Пиштољ источног суседа: бугарски „Arcus 94” – нове линије, ситара конструкција

НАЧИН НОШЕЊА

HP није погодан за скривено ношење због масе и габарита. Направљен је за ношење у футроли за појасом, увек на дохват руке, као што се и носе војнички пиштољи.

ВОЈНИЧКИ А НЕ ТАКМИЧАРСКИ

„Најзаслужнија“ за то што HP никада није послужио као основа за такмичарски пиштољ јесте велика сила окидања, која се код серијских пиштоља креће око 3,5 килограма. Сила окидања релативно лако може да се спусти на око 2–2,5 kg, али то је далеко од окидања такмичарског пиштоља. Истовремено, стандардни HP остварује без проблема на удаљености од 25 m групу погодака која не излази из круга пречника 8 до 10 cm, што је више него довољно за војнички пиштољ.

KSN-а спровели са војницима и полицијским службеницима. Одликује се репом усадника са штитником шаке, редизајнираном мамузом ударача, ергономским

корицама, угластим браником обараче, двостраним полулицама кочнице, новим нишанима, а навлака је на задњем, али и на предњем крају, добила крупне нарезе за репетирање. Постоји и компактна варијанта, приближно два центиметра краће цеви и навлаке од стандардне, али као и сви KSN-ови модели пиштоља, ни „Kareen“ није стекао популарност изван граница Израела.

Током шездесетих година лиценцу за HP купио је индонезански концерн „Pindad“, означивши своје две варијанте пиштоља са P1 и P1A. Пиштољи HP током седамдесетих година склапани су и у венецуеланској компанији CAVIM. Неки извори наводе да су, поред, такође FN-ових јуришних пушака FN FAL за перуанску армију, у фабрици SIMA-CEFAR склапани и пиштољи HP. Све то довољно говори о популарности HP-а. Међу војним пиштољима био је популаран као „калашњиков“ међу јуришним пушкама, о чему сведочи и бројка од око 1,8 милиона произведених примерака, која расте из дана у дан.

Искуства из праксе

Кажу да се Браунинг бавио ергономијом и пре него се појавио тај термин, па је и пиштољ HP ергономски веома добро решен. Данас, у ери пиштоља од полимера „XL“ величине, од лакших легу-

ра или пресованих делова, са разним финишима, камуфлажним дезенима, HP се издваја рационалним, чистим дизајном и витком линијом. Ипак, то га не чини погодним оружјем за скривено ношење јер се његова маса и габарити не могу лако сакрити одећом. Направљен је за ношење у футроли за појасом, увек на дохват руке, као што се и носе војнички пиштољи.

Данас механизам за окидање једноструког дејства може изгледати као хендикеп, али је чињеница да је у рукама обученог стрелца ефикасан колико и сви други механизми за окидање. Конструисан је тако да је безбедно ношење укоченог HP са метком у цеви и напетим ударачем (тзв. „cocked 'n' locked“ положај или „Condition One“), који омогућује да пиштољ буде спреман за отварање ватре после отпуштања кочнице.

„Најзаслужнија“ за то што HP никада није послужио као основа за такмичарски пиштољ, јесте велика сила окидања, која се код серијских пиштоља креће око 3,5 килограма. Сила окидања релативно лако може да се спусти на око 2–2,5 kg, али то је далеко од окидања такмичарског пиштоља. Истовремено, стандардни HP остварује без проблема на удаљености од 25 m групу погодака која не излази из круга пречника 8 до 10 cm, што је више него довољно за војнички пиштољ.

Једна од карактеристика HP-а у којој он заостаје од друге класичне Браунингове конструкције, „колта“ M-1911, па и неких савремених конструкција, јесте тзв. „ресетовање“ механизма за окидање – после опаљења метка обарача се отпушта како би дошла до предњег положаја и била спремна за следећи циклус. Просто, механизам за окидање је такве геометрије да за „ресетовање“ обарача мора да пређе већи пут, што ипак није нешто око чега би требало да брине војник, полицајац или било који просечан власник пиштоља HP.

Већи број корисника HP-а има приредбу на систем који имобилише механизам за окидање, ако оквир није у рукохвату. Због папучице тог система, која се налази у каналу оквира у рукохвату и налаже на предњи део оквира, он не може сам да испадне напоље. Исто та-

Аргентински FM M-90 „Detective“, свакако компактнији од стандардног модела, али далеко од џејног пиштоља

Детљал „кастомизованог“ НР-а из „Morris Custom Pistols“: штићник шаке на реју усадника

Дворедни оквир – дуго година знак расцознавања ишшшоља НР

ко, управо због тог сигурносног система и подопружене папучице, која упира у магацин, постављене у задњем делу обараче, повећава се и сила окидања. Интервенција уклањања те папучице јесте једноставна, тако да сваки корисник може сам да извага предности и недостатке.

НР је познат и по томе што може понекад да „уједе“ руку стрелца. До тога долази када мамуза ударача приликом пуцања удари или уштине кожу на коре-

ну палца стрелца. Лек за то је или другачији хват, или промена постојећег за неки ударач са комерцијалног тржишта. Ако ни то не помогне, тржиште нуди и усаднике који на свом репу имају продужени штитник шаке, такозвани дабров реп („beaver tail“). Неки од произвођача НР-ових клонова понудили су своје пиштоље са таквим штитником шаке. Понекад се могу чути и при-

медбе на фабричке оквири, али и ту се појављује комерцијално тржиште и неколико произвођача који нуде квалитетне оквири капацитета 14 или 15 метака.

Током више од 70 година постојања, на пиштољу НР појавило се бар десетак најразличитијих нишана. На данашњим FN-овим пиштољима они су постављени помоћу „ластиног репа“, тако да се веома лако могу заменити неким другим са тржишта. У свету постоји неколико десетина произвођача компоненти за „кастомизацију“ НР-а, па се он може идеално прилагодити сваком по-

јединачном кориснику, што иде дотле да пиштољ нема ни један једини део произведен у матичној фабрици, а да га сви идентификују као НР. Познати су пиштољи НР „кастомизовани“ у америчким фирмама „Cylinder & Slide“, „Novak“, „Morris Custom Pistols“...

Жилава звер

С обзиром на то да је НР конструисан као војнички пиштољ, веома је отпоран на коришћење у теренским условима. Деценије употребе показале су и да је веома поуздан. Пиштољи који имају цев са уводном рампом са „грбом“ и стандардне метке са зрнима са пуном кошуљицом (FMJ), немају никаквих проблема са храњењем. Међутим, меци са затупастим ЈНР зрнима могу да проузрокују застоје. Тај проблем се лако решава накнадним поравнавањем уводне рампе и потом њеним полирањем.

Ако се ипак догоди неки застој на НР-у, то пре може да буде избацивање испалених чаура. Узрок могу бити три ствари: накупљена прљавштина између извлакача и навлаке, ослабљена опруга извлакача или дефектан, истрошен или сломљен зуб извлакача. Накупљена прљавштина се лако очисти после одвајања извлакача од навлаке, ослабљена опруга извлакача може се заменити за неколико минута, као и сам извлакач, што не представља велике трошкове.

Сиречити грешку по сваку цену: сирелица показује у ком положају угласити профил на крају вођице повраћне опруге МОРА да буде када се она поставља на полукружни усек са предње стране доњег исцусића навлаке

НОВИ НР-ДА

Почетком осамдесетих година FN се прикључио тренду пиштоља с механизмом за окидање двоструког дејства и за конкурс армије САД припремили су нови пиштољ. Током 1983. почела је производња пиштоља FN-DA (од речи „Double Action” – „двострука акција”, што указује на тип механизма за окидање.

И поред извесних сличности са стандардним НР-ом, нови модел имао је и довољно оригиналних решења. Поред система за окидање двоструког дејства, на месту кочнице добио је двострану полугицу система за безбедно отпуштање ударача – „декокера”, који блокира ударну иглу пре његовог отпуштања. Скраћена је и мамуза ударача, измењен облик браника обараче и предњег краја навлаке, продужена вођица повратне опруге, постављени су нишани од полимера, а нови оквир имао је капацитет од 14 метака.

Осим стандардне, израђене су и такозване медијум (НР-DAM – скраће-

ни цев и навлака) и компакт (НР-DAC; скраћени цев, навлака и усадник) варијанте, а и она са механизмом за окидање „само двоструког дејства” (DAO – Double Action Only), код које се повлачењем обараче приликом испаливања сваког метка поново запиње ударач. Варијанта НР-DAO распознаје се по „кусом” ударачу, који не излази из контура задњег дела навлаке, те по одсуству „декокера”.

Ипак, „нови НР”, иако је био практичан спој старог и новог, није постигао очекивани успех и његова производња је прекинута 1987. године. Почетком деведесетих година FN поново започиње производњу НР-ДА, нешто веће масе и редизајнираних полугица „декокера”. Пиштољ није дочекан са претераним ентузијазмом, тако да су га у наоружање усвојиле само финске одбрамбене снаге под ознаком „9.00 PIST 80” и „9.00 PIST 80-91”, а армија Индонезије користи лицензни НР-ДА, пиштољ „Pindad P2”.

На пиштољима НР из ратне производње забележени су случајеви да се похаба зуб на ударачу на који се ослања задњи крак запињаче, тако да се дешавало да она просто склизне са тог зуба и

„дочека” је зуб који ударач држи у полупетом положају и тако спречи случајно опаљење.

Век трајања пиштоља НР требало би да буде 20 до 25 хиљада испалиених

метака, с тим што број испалиених метака није једини критеријум. На НР Mk.III појавио се натпис „Assembled in Portugal”, који указује да су пиштољи склопљени у Португалији, али је њихов квалитет и трајност на високом FN-овом нивоу.

Осим редовног одржавања, искусни корисници препоручују периодичне замене повратне опруге. Нова повратна опруга има силу од око 7,7 kg и када временом она ослаби, навлака са већом силом удара у граничник у усаднику, што негативно утиче на трајност пиштоља. Користан додаток који умањује силу удараца навлаке о усадник јесу и јефтине пластични „бафери”, који се навлаче око вођице повратне опруге. Исто тако, слаба повратна опруга може изазвати застоје на тај начин што навлака неће имати довољно потиска да из пуног оквира са јаком опругом доносица извуче и потисне метак у цев.

Треба поменути и релативно честу грешку код склапања пиштоља НР – погрешно постављена вођица повратне опруге. Правилно је поставити задњи крај вођице у усек са чела доњег испуста цеви у положај да је вођица даље од цеви. У супротном може доћи до лома прстена на крају вођице кроз које пролази осовина зауставника навлаке. Симптом неправилно постављене вођице јесте полугица задржача навлаке, који слободно шета горе-доле.

Чињеница да се основни дизајн НР-а није мењао од настанка и да је поред низа нових конструкција, он и даље у наоружању многих армија и полицијских служби, довољно говори о прорађеној конструкцији. Тек почетком деведесетих година прошлог века, у неким армијама на смену НР-у долазе савремени пиштољи – „Glock”, SIG P-226, HiK USP и други. Без обзира на то, НР је био и остао један од пиштоља који је оставио највише трага у историји краткоцевног оружја и многи данашњи модели пиштоља имају узор у његовим техничким решењима. ■

(Крај)

Драган АВРАМОВ